

Den häftiga

Fritänkaren

Nr. 113 Januari 2003

Elfte årgångens andra nummer.

Innehåll :

Nyårsbetraktelse, av Johannes B. Westerberg	2
Andra politiska kommentarer	3
Debatt om familjen och samhället	4
Agatha Christies dramatik	5
Shakespearedebatten : <i>Fallet Marlowe</i>	6
Ahasverus, del 25 : <i>Justinianus och Belisarius</i>	8
En sky av filmer	10
Ralph Vaughan Williams' nio symfonier	11
Kalender, januari 2003	13
Bröllopsresan, del 3 : <i>Det suveräna bröllopet</i>	13
Den teatraliska resan till Epidaurus, del 8 : <i>Avslutning</i>	15
Hälsoresan, del 14 : <i>I krigets Palermo</i>	17
Lyckliga möten i Ladakh, del 5 : <i>Lusttur i öknen</i>	18
Fakta om kinesisk praxis vid tvångsabort och kvinnosterilisering	20

Fritänkaren är en unik kulturtidskrift som på ett personligt sätt förmedlar filmupplevelser och kunskap i musik och litteratur jämte reseskildringar från främst medelhavsländerna och Himalaya med oförglömliga möten med andra folk, mentaliteter och unika personligheter, samtidigt som den genom utforskningar i politik och religion försöker pejla de stora djupens underströmmar i världen och hålla koll på dem som ett slags spirituell världsbarometer.

Den beräknas utkomma med minst 10 nummer årligen på svenska samt några på engelska, (som återger den svenska upplagens viktigaste artiklar i översättning.)

Den är inte avhängig någon religiös eller politisk förening eller organisation.

Den har inga andra inkomster än sina prenumeranter.

Redaktören står för alla artiklar som ej är signerade.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 - 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 200 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 25 Euro)

Tvåårsprenumeration : 300 kr

Redaktionsslut för detta nummer : 3.1.2003

Copyright © C. Lanciai med medarbetare - *Letnany 127*

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adress:

<http://hem.fyristorg.com/aurelio/>

e-post-adress: lanciai@hem.utfors.se

Nyårsbetraktelse, av Johannes B. Westerberg

Självfallet är president Bush en oförskämd lycksökare som fifflats in i Vita Huset av sin far ex-presidenten, som aldrig kom över att han förlorade mot Clinton, och sin bror guvernören i Florida, som fixade att femtiotusentals färgade inte fick tillträde till valurnorna. Självfallet är hans upprustningspolitik vanvettig i synnerhet ekonomiskt. Självfallet är det möjligt att Twin Towers-katastrofen aldrig ägt rum om någon trovärdigare ledargestalt blivit president. Självfallet är all militarism förkastlig. Men det finns somligt som är värre.

Det finns en diktator i Irak som heter Saddam Hussein som är ett sinnessjukt monster jämförbart med Hitler och Stalin, som filmar sitt parlament medan han utpekar medlemmar av det som förrädare och dessa föres ut för att mördas eller torteras till döds eller oigenkännlighet eller för att avtjäna decenniers levande begravning i fängelse; som med beräknande metodik ägnat sig åt inte bara folkutrotning inom sitt eget land utan även nationell metodisk miljöförstöring bara för att förstöra levernet för icke önskvärda folk inom sitt land såsom träskaraberna; som haft ambitionen att skaffa sig kärnvapen och som inte skytt några medel i sina ansträngningar för att göra det; som när han inte lyckats med det i stället hängett sig åt framställning av biologiska massförstörelsevapen; som kort sagt in flagrancia bevisat sig vara vår tids livsfientligaste och grymmaste diktator.

Det finns andra liknande diktatorer som är inne på samma väg, som Lukasjenko i Vitryssland, som Mugabe i Zimbabwe, som Kim Jong Il i Nordkorea, som av sin far ärvt världens hårdaste och omänskligaste diktatur; som överste Khadaffi i Libyen som i tre decennier styrt en terrorregim med järnhand, som Castro på Cuba som alltid eliminerat oppositionella, som militärjuntan i Burma som lever på världens mest omänskliga och opportunistiska drogmonopol genom beräknande manufaktur och spridning av heroin över hela världen, och som kommunistpartiet i Peking, världens äldsta och största diktatur, som är värst i världen i all statistik som handlar om godtyckliga avrättningar, tvångssteriliseringar och tvångsaborteringar av kvinnor och som är världens enda kvarvarande imperialiststat som enbart kvarhåller sig vid makt genom legaliserat våld.

Mot alla dessa monsterdiktatorer och -diktaturer, vad är väl president Bushs dumhet och brister? Tyvärr måste vi tåla honom, och vi kan bara hoppas att han låter sig styras av såpass förnuftiga rådgivare att det inte begås värre misstag i hans, fredens och demokratins namn än alla de flagranta våldsövergreppen mot folkrätten och civilbefolkningen i Afghanistan under de senaste femton månaderna.

Jag medger att det är svårt att tolerera en sådan som Bush i Vita Huset men dock inte helt omöjligt och kanske nödvändigt, medan man bara inte får acceptera diktatorer som Saddam Hussein, Lukasjenko, Mugabe, Khadaffi, Kim Jong Il, eller diktaturer som Burmas militärjunta och Kinas kommunistparti.

Det är varje människas mänskliga plikt att efter bästa förmåga bekämpa sådana tills de opererats bort som de politiska parasitiska sjukdomar de utgör för världens mänskliga liv.

- *Johannes B. Westerberg*

Andra politiska kommentarer

Berlusconi flyger i luften med sin familj i en helikopter. Plötsligt får han en lysande idé och beslutar sig för att kasta ut en sedel på 5 Euro medan han säger: "På så sätt gör jag fem människor lyckliga."

Då invänder frun: "Kasta ut 10 Euro, så gör du 10 människor lyckliga!"

Då säger dottern: "Pappa, släng ut 50 Euro, så gör du 50 människor lyckliga!"

Då vänder sig piloten till Signor Berlusconi och säger: "Varför kastar ni inte ut er själv? Då skulle ni göra alla lyckliga!"

Vid ett annat tillfälle kommer Signor Berlusconi i sjönöd med sin yacht. När han ropar på hjälp kommer en motorbåt med fyra ynglingar till hans undsättning, och han lovar dem: "Om ni hjälper mig, pojkar, skall jag uppfylla en önskan åt er var."

Då säger den första: "Jag önskar mig en Ferrari."

"Den är din!" säger Berlusconi.

Den andra säger: "Jag önskar mig ett hus bland bergen."

"Det är ditt," säger premiärministern.

"Och jag vill ha en villa vid havet," säger den tredje.

"Inga problem," säger Berlusconi.

Den fjärde säger: "Jag vill ha en rullstol."

Då säger Berlusconi: "Men varför i all världen önskar du dig något sådant?"

"Därför att, när pappa får höra att jag räddat livet på Berlusconi, så slår han sönder benen på mig!"

En ytterst rik man köpte den allra lyxigaste Fiat-bilen med alla moderna bekvämligheter enligt det sista skriket. När han kört med den i några kilometer får han lust att sätta på radion, men han lyckas inte hitta den. Bilen har allt, ungefär som en av NASA:s rymdfärjor, men ingenting som liknar en bilradio.

Förbryllad återvänder han till bilhandlaren och säger: "Ni har sålt åt mig världens finaste bil, den är som en Concorde, men den har ju ingen radio!"

Bilhandlaren förklarar då, att bilens teknik är så avancerad, att det räcker med att man uttalar vad man vill höra, så spelar anläggningen det automatiskt.

Det låter ju underbart, så bilisten kör ut igen och kommenderar: "Blues!" Genast spelar radion B.B.King i dodekafonisk Dolby med sådan super-stereo-effekt, att det inte hade kunnat vara bättre i Madison Square Garden. Så säger han: "Rock!" och radion kör genast i gång med Deep Purple. Efter några minuter prövar han igen och säger: "Bach!" och genast dånar andra Brandenburgkonserten i världens bästa inspelning.

Alldeles överväldigad av välbehag inför denna fantastiska lyx blir han något ouppmärksam på vägen och kör nästan på en cyklist, som förskräckt viker undan. "Klantskalle!" ropar han till cyklisten, varpå radion genast annonserar: "Och här kommer nu det senaste talet av Premiärminister Silvio Berlusconi...."

År 2060 när augusti är som hetast får Emilio Fede värmeslag och avlider, och vid ingången till himlen möter han Sankte Per. När han står där och snackar med högsta chefens närmaste sekreterare ser han, att på de himmelska ängderna finns det massor med klockor, en för varje själ på hela jorden. Han frågar då Sankte Per vad detta kan betyda, och denne förklarar, att klockorna i själva verket är lögnmätare: för varje lögn som den klockans själ uttalar rör sig visarna framåt.

Då märker Emilio vidare, att där inte finns någon lögnklocka åt Silvio Berlusconi. "Det stämmer," säger Sankte Per. "Hans klocka går så hårt fram med stormsteg att jag använder den som fläkt på mitt kontor."

När Berlusconi gått till tandläkaren för en vanlig tandputsning får han nästa dag räkningen till sitt kontor, som är på 6000 kronor. "Vad?" utbrister han. "För en så liten behandling! Till och med för mig är det ju inte litet!"

Emellertid betalar han räkningen men bifogar en liten not, där han skriver: "Ber att få påpeka att det är stulna pengar."

Nästa dag svarar tandläkaren i en liten biljett: "Jag vet, herr Premiärminister, men oroa er inte: jag lovar att inte skvallra."

Samma sanna berättelser förtäljes emellertid även på franska om president Chirac, på engelska om president Bush och säkert på alla världens språk om alla världens presidenter och premiärministrar, och de är säkert alla lika sanna.

"Politikerföraktet är ett tecken på demokratisk sundhet genom dess rätta distans till och brist på respekt och fruktan för all maktpolitik."

- Bertrand Russell.

Debatt om familjen och samhället

"Diskussionen om lagförändringar för att möjliggöra att människor av samma kön ska få ingå äktenskap gör mig skeptisk till hela rättsväsendet.

Detta har ingenting att göra med lagen, utan det har att göra med vad sorts samhälle vi lever i, vilken fråga borde avgöras först efter en ordentlig debatt och efter att konsekvenserna av en sådan eventuell lagstiftning uttömmande debatterats. Äktenskapet är grundstenen för det samhälle vi lever i, vilken grundsten då innebär en far och mor och framtida generationer. Äktenskap mellan samma kön förlöjligar detta koncept och förändrar hela vårt samhälles struktur. Vad två människor gör tillsammans är deras ensak, men när det inkräktar på hela samhällets livsmönster angår det alla. Om en sådan lagstiftning går igenom kastas hela äktenskapsidén ut som barnet med badvattnet, och de som skulle ta mest skada därav är barnen. Studie efter studie visar att de barn som klarar sig bäst i livet kommer från familjer med en mor och en far. Ingen annan kombination har samma resultat att uppvisa. Vi har redan gjort katastrofala experiment med "familje"-variationer. Den ensamstående modern ansågs vara ett bra alternativ tills det framgick, att det skapade en ny klass av fattiga. Skilsmässor har blivit alltför talrika genom att lagstiftningen förvandlat dem till ren rutin. I båda dessa alternativ har barnen blivit offren.

- Britta McNeill."

Vi instämmer fullkomligt i detta och passar på att påpeka, att lagstiftning för att skydda äktenskap mellan personer av samma kön i längden riskerar att ha motsatt effekt mot den avsedda. För hundra år sedan gick det för långt åt motsatt håll, när homosexualitet var förbjudet och straffbart enligt lagen, men nu har pendeln slagit för långt åt andra hållet, vilket, om den tillåts göra det, bara kan leda till att den slår tillbaka igen. Måttlighet och försiktighet är alltid bättre än allting annat. Radikalism har aldrig gagnat majoriteten.

Här är ett annat inlägg i familjedebatten:

"Samhället sådant vi känner det måste försvinna så snart familjen upplöses. Familjebanden är det enda som kan hålla män och kvinnor samman. Redan opponerar sig kvinnor, som nu frigör sig efter århundradens förtryck, mot sin mer passiva roll och kräver jämställdhet i allt som sin rättighet, men i och med att de uppnår detta förlorar de sin främsta uppgift i livet, vilken är att bevara och upprätthålla familjen. Kvinnorna har ännu inte lärt sig att utan konflikter tjäna både

sin familj och sina egna ambitioner, och intill dess de gör det blir make och barn lidande liksom de själva. Detta är det största problemet i vår tid. Vår egen och kommande generationer måste lära sig att anpassa sig till kvinnornas ständigt förändrade status i vår moderna civilisation, för utan hem, utan ett centrum, blir vi desorienterade, vilsna föräldralösa utan hem, och förtröstan och självförtroendet faller samman omkring oss likt korthus."

- *Daphne du Maurier*, ur "*Detta tror jag*" (1980),
ett mycket läsvärt kapitel i den kloka författarinnans sista bok.

Agatha Christies dramatik

Hennes pjäser är förvånansvärt bra alla åtta. Den dramatiska formen kräver ju större koncentration än en roman, och just detta komprimerande av exakta intriger i litterära koncentrat har Agatha lyckats alldeles förträffligt med, fastän hon började med dramer först vid långt framskriden ålder. Hon var närmare 60 då, hennes största succé "*Råttfällan*" hade premiär när hon var över 60, och sin sista pjäs skrev hon vid 70, och den är den bästa.

Hennes första pjäs är "*Tio små negerpojkar*", en direkt omvandling av hennes berömdaste roman till teaterbruk, men Agatha vore inte den hon var om hon kunde låta bli att ge teaterpjäsen en helt annan upplösning än romanen. Den andra pjäsen, hennes första skriven direkt för teatern, heter "*Appointment with Death*" och tilldrar sig i arkeologisk miljö i Orienten, en miljö som hon var så väl förtrogen med genom sin arkeolog till man. En gammal dam dör förgiftad, alla i hennes familj hade anledning att döda henne, och de börjar genast alla misstänka varandra, medan mordgåtans lösning i själva verket är betydligt mera snillrik än vad någon av hennes stackars släktingar hade kunnat fundera ut själva....

"*The Hollow*" heter den tredje pjäsen, som är namnet på det ställe i England där hela handlingen tilldrar sig. John Cristow blir mördad, som utom sin hustru även har haft två andra älskarinnor, men här transcenderar den inre handlingen den yttre. Den han älskar mest är en skulptris, och hon har just fullbordat en alltför avslöjande skulptur av hans hustru, när han blir mördad genom en lika outrannsaklig intrig som alltid hos Agatha Christie. Men konsten förstår mer än vad människor kan förstå....

"*Råttfällan*" är den fjärde pjäsen, fastän den egentligen var den första, ty den kom till genom ett önskemål av drottning Mary, som till sin åttioårsdag 1947 fick önska sig precis vad hon ville av BBC, varpå hon önskade sig "en pjäs av Agatha Christie," som dittills bara skrivit mordhistorier. Agatha skrev då "*Tre blinda möss*", en liten enaktare för radio, som blev så omtyckt, att hon utarbetade den till två akter och dubbelt omfång. Den går ännu på samma teater som den hade premiär på för 50 år sedan. Ett pensionat bortom London blir insnöt och isolerat, där samlas ett gäng besynnerliga gäster, samtidigt som ett gåtfullt mord rapporteras i radion från London, varpå en polis kommer till pensionatet och berättar att detta mord har kopplingar till pensionatet och att någon av gästerna där kan bli mördad - vilket även sker, fastän alla anstränger sig för att försöka undvika det. Den första akten är fullständigt genialisk, den hör till det mest briljanta som någonsin skrivits för teatern, och den andra akten blir ju då oundgänglig för mysteriets fantastiska och ändå naturligtvis fullständigt enkla förklaring.

Den femte pjäsen är en ren rättegångspjäsa utan någon scenisk dramatik men med desto större spänning och en hisnande upplösning. Den gjordes som film med Charles Laughton som advokaten, Tyrone Power som den anklagade och Marlene Dietrich som hans gåtfulla och snillrika hustru i Billy Wilders suveräna regi.

Den sjätte pjäsen heter *"Towards Zero"* och tilldrar sig ute på Cornwall. En rik gammal dam blir mördad, och som vanligt hos Agatha hade alla närvarande fullt tillräckligt med motiv för att vilja mörda henne. Denna pjäs lider dock av någon artificiell konstruktion och står genom sin brist på mänsklighet enligt vår bedömning efter alla de andra.

Den pjäs som hon själv satte högst var dock *"Verdict"*, den sjunde, som skiljer sig helt från alla de andra. Här begås mordet i öppen dager mitt på scenen, det kan inte bli klarare, men det är omständigheterna och mordets effekter som blir intressanta genom djupa mänskliga samvetsfrågor och livsvärderingsfrågor som väcks ur djupet genom tragedin. En invandrarprofessor från någon öststat lever med sin handikappade hustru i rullstol och en yngre kvinnlig släkting. Så har de levat länge i armod men dock i en stilla familjelycka, då professorn alltid fortsatt älska sin hustru. Även släktingen och professorn älskar varandra varmt, men det är inga problem så länge hustrun lever. Först när hon har mördats genom en hänsynslös intrig av en utomstående uppstår problemen, och de är enbart djupt mänskliga och innerliga till sin natur, då ingenting av naturen är mera problematiskt än mänskliga relationer, i synnerhet när de plötsligt avbryts.... Det är en alldeles ovanligt djupt mänsklig historia för att vara av Agatha Christie och som vanligt med en underbar upplösning.

Den sista pjäsen är dock den styvaste av alla. Den heter *"Go Back for Murder"* och handlar om ett mord som begåtts för femton år sen. Den för mordet dömda, den mördades hustru, fick sitt dödsstraff lindrat till livstids fängelse, varpå hon dog efter tre år i fängelse, men på sin dödsbädd skriver hon till sin enda dotter att hon varit oskyldig. Dottern beslutar sig för att ta reda på vad som verkligen hände, och hela tragedin rekonstrueras. De närvarande kontaktas, de samlas på nytt var allting hände, och de går igenom allt vad som sades, hördes och hände. Så flyttar handlingen 15 år tillbaka i tiden, och samma skådespelerska som spelar dottern spelar nu modern.

Den mördade är en hänsynslös konstnär, som struntar i hur han behandlar sina kvinnor, bara han får måla dem färdigt. Det är skildringen av denna fullständigt skrupelfria personlighet som är pjäsens intressantaste ingrediens - som vanligt hade fler än bara en person anledning att mörda honom. Och gåtans lösning är som alltid hos Agatha Christie fullständigt outrannsaklig - ända tills man står med ett fullständigt självklart slutfacit i handen.

Shakespearedebatten : Fallet Marlowe.

Sista dagen av Göteborgs Skrivarsällskaps Shakespearesymposium i maj '02 ägnades helt åt Christopher Marlowe. Den första föreläsningen handlade om mysteriet och fenomenet Monsieur Le Doulx, en av Anthony Bacons agenter. I Lambethpalatsets arkiv i London har man på senare år påträffat Anthony Bacons papper, en massiv och helt intakt samling av historiska dokument och brev som tillhört Anthony Bacon, Francis Bacons bror och ansvarig för den dåvarande brittiska underrättelsetjänsten. Bland dessa påträffades även dokument rörande agenten Le Doulx och bland annat en uppseendeväckande lista på av honom inköpta böcker. Dessa språkböcker, historiska böcker och religiösa böcker visade sig vid närmare undersökning utgöra grundmaterialet för de flesta av Shakespeares pjäser, närmare bestämt för *Othello*, *Cymbeline*, *Macbeth*, *Lika för lika*, *Slutet gott allting gott*, *Stormen*, *Kung Lear*, *Hamlet*, *Coriolanus*, *Titus Andronicus*, *Julius Caesar*, *Henrik IV*, *Henrik V*, *Henrik VI*, *Richard III*, *Kärt besvär förgäves*, *Förvillelser*, *Mycket väsen för ingenting*, *En midsommarnattsdröm*, *Så tuktas en argbigga*, *Köpmannen i Venedig*, *Trettondagsafton*, *Muntra fruarna i Windsor*, *En vintersaga*, *Timon av*

Athen, Troilus och Cressida, Antonius och Kleopatra, alltså samtliga utom Kung Johan, Richard II, Henrik VIII, Två ungherrar från Verona, Som ni behagar, Romeo och Julia samt Perikles, till vilka det dock också även fanns möjliga källor i dessa böcker, bland vilka även originalhistorierna till Venus och Adonis, Juden på Malta, Tamerlan den Store, och till och med Edward III fanns, skådespel som tillskrivits Marlowe eller Shakespeare. Kort sagt, böckerna införskaffade av Monsieur Le Doulx utgjorde praktiskt taget källorna till nästan alla både Shakespeares och Marlowes verk. Detta skulle kunna betraktas som definitivt bevis för att Marlowe och Shakespeare var samma författare och att han verkade under kodnamnet Le Doulx.

Vi vet att Marlowe under 1580-talet arbetade som hemlig agent för regeringen och att han varit skicklig som sådan och belönats för sina insatser. 30-e maj 1593 förpassades han officiellt ur tillvaron under så underliga omständigheter att de måste väcka misstankar om att det var ett arrangemang för att möjliggöra det för honom att komma undan sin arrestering och förhör av Stjärnkammaren, den engelska inkquisitionen, som redan torterat hans kollega Thomas Kyd och förstört dennes liv. Han skulle då ha kunnat lämna England på ett skepp från Deptford, scenen för "Marlowe-mordet", och kunnat fortsätta vara verksam som underrättelseagent och diktare från kontinenten, i synnerhet från Italien.

I ett försök att säkerställa Le Doulx' identifiering med Marlowe presenterades exempel på deras handstilar i monumental förstoring. Publiken fick själv ta ställning till eventuella likheter och olikheter. Medan somliga bokstäver överensstämde ganska väl, som g, y och h, kunde dock även skillnader mellan Marlowes och Le Doulx' handstilar konstateras, då Le Doulx' penna påvisade en kraftigare lutning och en mera självsäker handstil. Därmed kunde de båda handstilarna inte identifieras som en och samma med någon säkerhet. En människas handstil förändras med åren, och mellan de båda handstilarna förelåg en tidsskillnad på 3-4 år.

Den andra föreläsningen förklarade Marlowefallet och dess historia så som de rekonstruerats och demonstrerats av Calvin Hoffman och A.D.Wraight i hennes bok "*The Story that the Sonnets Tell*", den enda bok som lyckats binda Shakespeare-sonetterna vid något skeende i verkligheten. Föreläsningen illustrerades litterärt med uppläsning av ett urval av de sonetter som behandlar de båda temata landsförvisning och död (en majoritet). Varken Shakespeare, Bacon, Oxford eller Derby kan ha haft någon anledning att djupare reflektera över dessa båda teman i relation till sina egna öden, medan endast Marlowe bland dem kan ha haft det, förutsatt att antagandet är riktigt att hans död iscensattes för att rädda honom till livet om dock priset därför blev en kanske livslång exil.

Därmed avslutades Göteborgs Skrivarsällskaps Shakespeare-seminarium efter tre dagar med sammanlagt 17_ timmars föredrag. Föreläsarna var C. Lanciai (värd), Anders Ekman från Bollnäs för Bacon, Don Mahan från Massachusetts för Oxford, samt Peter & Frieda Barker från England (Cheltenham) för Marlowe. Annat material som kom till användning hade ställts oss till förfogande av John Bede från Nordirland, Laila Roth från England samt av Carl O. Nordling från Stockholm för Derby utom en mångfald andra författare från litteraturen och från Internet.

Naturligtvis har hur mycket kompletterande data som helst framkommit i fallen efter symposiet, vilka vi ämnar presentera efter hand, då ju denna Shakespeare-debatt knappast kan betraktas som avslutad.

Justinianus växte upp och blev världens mäktigaste kejsare på mycket länge, och Belisarius blev den som utkämpade alla krigen åt honom och vann dem. De hade var sin fru med lastbart förflutet: kejsarinnan Theodora och Antonina, båda före detta glädjeflickor, som sedan blev världens två ledande intrigmakerskor. De var väninnor sedan ungdomen.

Justinianus har beskyllts för så mycket i sina göranden och låtanden med Belisarius och särskilt för otacksamhet in absurdum. Den framstående engelska författaren Robert Graves, en av dessa som är för bra för att någonsin få nobelpriset, har till och med fallit i farstun för den moderna versionen om hur Belisarius till och med på grund av kejsarens misstänksamhet och fördomar fick ögonen utstungna, vilket är en typiskt Gravesiskt Suetoniusluktande skandalöverdrift konstruerad enbart för effektens skull. Graves har gjort sig skyldig till mycket sådant särskilt i Claudiusromanerna. Visst var kejsaren grön av avund och misstänksamhet, som tog sig uttryck i fördomar och otacksamhet, men han älskade Belisarius liksom Belisarius älskade honom. Som alla förhållanden var dock även detta ett komplicerat sådant.

Justinianus var en fåfång fjant som aldrig genomskådade sig själv. Han led av det stora kardinalkorset, en astrologisk själssjukdom, ett öde som tyvärr gör en hopplöst outhärdlig för alla andra, och det var hans och rikets olycka att han aldrig lyckades gå till botten med sig själv. Han tog för givet att han skulle vara bättre än alla andra på alla områden, och visst var han överlägsen: hans arbetskapacitet var astronomisk. Men han slösade med sin energi först och främst på det då fåfängaste av alla områden: kristen fromhet, eller konsten att förspilla sitt nuvarande liv för idén om ett obefintligt liv efter detta. Och på dessa kristna spekulationer slösade han alltför generöst sig själv, alla sina resurser och alla rikets resurser, medan riket gick under i krig, inbördes oro på grund av kristen fanatism, pest och naturkatastrofer. De två senare fenomenen var inte den store kejsarens fel, men hans personlighet var sådan att han ådrog sig dem till ve och förbannelse för Italien, Afrika, Antiokia och hela världen.

Hans ljuspunkt i livet var hans vän Belisarius, den ende hyggelige mannen i riket, den ende representanten då för tiden för heder och moral. Han var kristen utan att vara fanatisk, han älskade antiken utan att utmana samtiden, för honom var kriget liksom livet en konst och ett ädelt hantverk, och därför lyckades han med bägge. Han vann alla sina krig och vann därtill världens näst Theodora vackraste hustru, även om hon ofta gjorde livet surt för honom och bedrog honom. Han var en så ädel man att en hustru till honom måste bedra honom, för att få balans mellan ädelmod och mänsklighet.

Aldrig uppmuntrade Justinianus honom och aldrig tackade han honom, och just därför förblev Belisarius så trogen och pålitlig. Det var så Justinianus lyckades hålla honom i gång. När Belisarius hade lagt Afrika under kejsarens välde sade Justinianus: "Det hade varit bättre om du inte ödelagt landet så grundligt och inte offrat så många människoliv." Och då sade Belisarius till mig: "Alltid är han lika butter! Där går jag i årtal och offerar mig och alla de mina för honom, och han säger bara som tack att jag kunnat sköta det bättre! Vilken spartan! Jag skulle kunna göra vad som helst för honom!"

Och när han i grunden besekrat Persien och kom inför kejsaren sade kejsaren: "Du har odslat bort tiden i Persien medan avarerna och hunnerna anfäller oss från andra sidan. Vad väntar du på? Tror du vi har råd att låta dig vara lat?"

Och Belisarius sade till mig: "Vet du varför jag alltid orkar hålla på? Därför att Den Bättre alltid orkar hålla på. Skulle han säga tack till mig och ge mig lön för mödan och låta mig vila på mina lagrar skulle snabbt jag och hela krigshären rosta

och riket bli odugligt, och det vet han. Och det är därför han aldrig ger mig något tack eller någon belöning."

Alla missförstånd som uppstod mellan kejsaren och Belisarius berodde på deras lastbara hustrur. De älskade att sprida och förvränga rykten, att skapa intriger, att låta privata inbillningar gälla för verkliga förhållanden och att legalisera lögnen. Enbart på grund av falska rykten spridda genom Antoninas eller Theodoras försorg ställdes Belisarius ibland inför krigsrätt och dömdes även men aldrig utan att bli återupprättad. Det blev litet lugnare efter Theodoras död, men därefter blev även kejsaren lynnigare och mera oberäknelig och med tiden som så många andra alltför självtrillräckliga personer sjukligt misstänksam. Han var ambitiös, men genom sina krigiska och religiösa ambitioner störtade han definitivt den civiliserade världen i olycka. Det var han som beredde grunden för och gjorde Muhammeds religiösa världserövring möjlig, precis på samma sätt som Tolstoj gjorde den ryska revolutionen möjlig.

Men på två områden uppnådde han oöverträffbara resultat i historien: i hans lagstiftning och i hans byggnadsverksamhet. Sofiakyrkan i Konstantinopel, som han gav gudabenådade arkitekter i uppdrag att med fullaste konstnärsfrihet bygga, förblev oöverträffad i tusen år och är fortfarande makalös. Och även om han av politiska skäl aldrig kunde vara fullt rättvis mot sin trognaste medhjälpare Belisarius så försökte han som ingen annan uppbygga ett helt system av laglig och logisk rättvisa. Så länge han regerade, och det var mycket länge, förbättrade han och påbyggde han dagligen detta rättssystem, som i princip höll och dominerade världen ända fram till den franska revolutionen och Napoleons dagar.

Så jag förstår att Belisarius trots den livslånga bristen på tacksamhet från kejsarens sida älskade att tjäna honom.

En sky av filmer

Nej, varken "Sagan om Ringen" del 1 eller "Harry Potter" del 1 blev årets bästa film. Ingen av dem kom ens med bland de fem bästa. Förmodligen drar de flesta av våra läsare en lättnadens suck inför detta besked. Möjligen kan vi ta bättre ställning till "Harry Potter" och "Sagan om Ringen" sedan vi sett även delarna 2 och 3 av respektive. Före det är det troligen omöjligt.

Den femte bästa filmen för 2002 blev i stället "*Gosford Park*", en fantastisk rekonstruktion av livet på ett brittiskt herresäte från 30-talet av ännu högre klass än "*The Remains of the Day*", då denna historia var mänskligare och dessutom inrymde en sällsynt fascinerande mordgåta.

Den fjärde blev den kurdiska sensationen "*De druckna hästarnas tid*", en autentisk historia om smuggeltrafiken mellan Irak och Iran med kurderna som offer i kläm mellan den ena mera monstruösa statsbildningen än den andra. En ohyggligt gripande film.

Många ville utan vidare kora Aki Kaurismäkis "*Mannen utan minne*" till årets bästa film, och förvisso var den en av de bästa, med sin stilla försynta och bottenlöst djupa livsfilosofi i den enkla fabeln om svetsaren som far till Helsingfors på jakt efter ett nytt liv och finner det efter att ha slagits halvt ihjäl av huliganer och förlorat minnet på köpet. En universellt minnesvärd och tänkvärd film, som har något att lära och inspirera envar med. Definitivt årets mest uppbyggliga film.

Den nästbästa var också en djupt filosofisk film men dessutom gudomligt vackert filmad, den första riktiga filmen från Ladakh, "*Samsara*", med bedövande både buddhistisk och erotisk skönhet. För en gångs skull hade en film lyckats få fram mera skönhet än erotik ur rent erotiska bildkompositioner, samtidigt som filmen

stälde det största av alla buddhistiska problem på sin spets: konflikten mellan själens och köttets begär, ett evigt olösligt problem.

Den bästa filmen var dock Nicole Kidmans mästarexempel *"The Others"*, en spökhistoria filmad som ren teater utan några speciella tekniska effekter, vilande helt på bara djupt mänskliga och innerliga skeenden, årets mest tragiska film, där berättelsens stora tragedi bara antyds, varpå den framstår som bara desto mera omfattande. Inte en krigsscen finns med, och ändå har sällan krigets skadeverkningar på vanliga människor, i det här fallet en krigsänka med två barn, formulerats mera tillspetsat.

Andra fantastiska filmer man fått se under julen var nyårsaftonens specialföreställning av Nikita Mikhalkovs *"Brända av solen"* med regissören själv och Oleg Mensjikov i huvudrollerna som översten med sin familj som får besök av sin angivare. Idyllen och lyckan i familjeparadiset är så absoluta att det är bländande njutbart hela vägen, medan samtidigt under filmens gång hotet ständigt lurar mer och mer försåtligt för att i en fasansfull final plötsligt våldta publiken med sin gastkramande stalinistiska obönhörlighet. Vad vi som är födda efter kriget inte kan fatta är, hur folk under regimer som Hitlers och Stalins kunde vara lika blinda och okritiska som får och låta sig styras och luras hur som helst utan att någonsin reagera tills döden genom myndigheternas förvållande var ett faktum. De måste ju ändå ha sett och förstått någonting av vad diktatorerna egentligen stod för och gick för innan det var för sent.

Alla andra filmer under perioden var rena idyller i jämförelse, till och med en sådan skräckis som *"The Wyvern Mystery"*, en tydligt Jane Eyre-inspirerad herrgårdssägen i Jane Austen-miljö med en liten föräldralös flicka i centrum som tvingas växa upp i en rik familj av enbart manliga superskurkar, som alla vill gifta sig med henne och som alla har de gräsligaste skelett i garderoben, särskilt en, vars tidigare hustru ännu lever om blott som monster inlåst och fjättrad i källare men som då och då lyckas rymma bara för att utnyttja sin frihet till att mörda så många av huvudrollsinnehavarna som möjligt - och lyckas över all förväntan. En underbar historia, där endast den goda överlever.

Den fantastiska nyfilmatiseringen av Herman Melvilles *"Moby Dick"* bjöd på Patrick Stewart som kapten Ahab i praktfull virtuosframställning, om dock hans ständiga gormande närmade sig tröttsam tjatighet. Starbuck gestaltades om möjligt ännu bättre av Ted Levine, medan dock hela denna filmatisering klart överträffade den klassiska från 1955 med Gregory Peck som kapten Ahab. Den gamle Gregory var dock med även här i rollen som fader Mapple och genomförde den med den äran trots sina 80 år. Över huvud taget var denna filmatisering i högsta grad berömlig genom sin trogenhet mot originalet. Ingen person fattades, och endast de slutliga jaktscenerna på den vita valen hade i någon mån gjorts om - varför de naturligtvis framstod som underlägsna bokens.

Lika underbar och klassisk var den gamla *"Tidsmaskinen"* på H.G.Wells science fiction-roman från 1959 med Rod Taylor i huvudrollen i kläm mellan eloiner och morlocker i en avlägsen framtid. Trots sin ålder är filmen förvånansvärt sevärd och effektfull fortfarande genom sin utomordentliga välgjordhet, och morlockernas hemskhet har väl aldrig överträffats av några andra SF-monster på film.

Ett sådant kunde man dock njuta för fulla muggar av i *"Deep Rising"* om världens största lyxkryssare som påträffas helt övergiven mitt på sydkinesiska sjön, varpå det först småningom framgår (när det är för sent) att detta Titanic-lyxfartyg helt övertagits av en super-bläckfisk av de mest fasansfulla tänkbara proportioner. Treat Williams kommer dock till rätta med problemet men hamnar ur askan rakt in i elden. Filmen är en orgie i paranoia av det både äckligaste och slemmigaste tänkbara monsterslag.

"*Lake Placid*" bjöd då på ett roligare monster i form av en jättekrokodil som av misstag hamnat i en amerikansk bergssjö, där en from kvinna utfordrade den med sina kor. Även kalkonfilmer har sin charm ibland, och denna var faktiskt rolig. Det var bara Helan och Halvan som fattades.

Ännu mera våldsamt rolig var "*Jumanji*" med Robin Williams som lyckats bli fången i ett mångdimensionellt djungel-sällskapsspel i 26 år, ett spel med den säregna förmågan att bland annat kunna framkalla en våldsamt skenande hjord av elefanter och noshörningar, som genom hela filmen ständigt återkommer nerklampandes hela New England i dess mest idylliska avkrokar. I all sin fantastiska fantasi av barnsligaste art är denna film dock nästan outhärdligt spännande samtidigt.

"*Notting Hill*" med Julia Roberts och Hugh Grant bjöd dock enbart på ljuvligaste tänkbara idyller i nordvästra London. Ännu mera romantisk var dock "*Message Found in a Bottle*" med Kevin Costner och Paul Newman som son och far i ett gripande sjödrاما full av härliga seglarscener till havs med mycket tragiska undertoner i skildringen av den kärlekshistoria som uppstår till följd av Kevin Costners och hans avlidna hustrus smärtsamt utlagda flaskposter, som kommer i fel men ändå rätta händer.... En mycket vacker film.

Lika intressant och smärtsam var den sanna historien "*Girl, Interrupted*" med Wynona Ryder internerad som tonåring på mentalsjukhus i ett år bland idel andra flickor med ännu värre problem än hon själv, vilket först inte förefaller möjligt, men verkligheten överträffar ju alltid sig själv. Den vackra Madeleine Stowe som blint offer för en systematisk mördare var då betydligt friskare, som klarade av sin mördare ensam, i "*Blink*", en mycket svettig thriller.

Den största smärtbomben var dock något helt annat: "*Chinese Box*" med Jeremy Irons som utbränd journalist i Hongkong 1997 vid överlämnandet till Kina förälskad i en omöjlig kinesisk flykting spelad av Gong Li som lyxprostituerad, en mycket fragmentarisk film med dock en story som man aldrig glömmer och nästan chockerande autentiskt gjord just i det nu som den skildrar med så smärtsam närblick.

Det var bara några av julens många underbara filmer. Många återstår ännu att se.

Ralph Vaughan Williams' nio symfonier

Ralph Vaughan Williams var en grov björn, och det förblev han hela livet. Inte att han var människofientlig eller elak, utan snarare var han liksom Verdi bara något ohyvlat och otymplig i sättet. Hans lärare i komposition i Cambridge ondgjorde sig över att han envisades med att satsa på att bli kompositör fastän han aldrig lyckades lära sig något. Men trägen vinner, och sin brist på snille och snabbhet kompenserade han, liksom Verdi, med en envishet och målmedvetenhet utan några gränser. Betecknande för honom var att, när hans första fru dog vid 80 års ålder 1951, han gifte om sig nästan omedelbart. Och faktum är att han under 50 år förblev Englands dominerande musikpersonlighet och ledande kompositör.

Hans inställning var dock inte idealistisk utan snarare realistisk. Han röstade i hela sitt liv på Labour-partiet utom vid ett enda tillfälle, 1945, när han ansåg att de konservativa borde få fortsätta, och det var ju då Churchill förlorade valet och det inte enbart för att Ralph Vaughan Williams röstade på honom. Han blev tidigt ateist och förblev så hela livet, men det var en humanistisk ateism - hans mormor var Charles Darwins syster. Han delade fabianernas socialistiska grundinställning och medkänsla med *the underdogs*, och hans medmänsklighet dominerar hela hans liv och genompyr all hans musik.

Den första symfonin är kanske den bästa: en körsymfoni med solister på poem av Walt Whitman, som bara handlar om havet, i fem utsägligt smäktande satser, som hela vägen tornar upp sig och blir bättre och bättre, även om kanske Scherzo-satsen tar priset i originalitet och underfundighet. "*A Sea Symphony*", fullbordad 1909, följs sedan av tvåan, en mycket raffinerad helt instrumental "Londonsymfoni", medan den tredje sedan är en mycket idyllisk pastoralsymfoni. I den fjärde är avslutningssatsen intressantast, den är ett briljant raljerande med 30-talets militarism, och 1939 förbjöds allt framförande av den i Tyskland. Den femte brås på Sibelius, som den är tillägnad "*in sincere flattery*", medan den sjätte är hans mest originella och dynamiska symfoni med andra världskriget som bakgrund. Den kan sägas vara Williams motsvarighet till Sjostakovitjs 'Leningradsymfoni' med kriget hela tiden i gastkramande närvaro. Ändå förnekade han själv bestämt att den var en krigssymfoni, men det går inte. Det går inte att förtränga närvaron av det andra världskriget genom hela denna förfärliga symfoni.

Den sjunde symfonin, som i denna månad fyller 50 år, är kanske dock den märkligaste: '*Sinfonia Antarctica*' bygger på hans egen filmmusik till filmen om Robert Scotts sista expedition till Sydpolen med John Mills i huvudrollen. Williams utarbetade sedan filmmusiken till en hel symfoni i fem satser med bland annat en mycket effektfull orgel och, naturligtvis, väldigt mycket vindmaskin, då det ju blåser så kallt i Antarktis - denna vindmaskin tar omsider över hela orkestern och hela symfonin. Han arbetade länge med denna motsträviga symfoni, i vilken han utexperimenterade flera nya instrument och slaginstrument, och symfonin skiljer sig från alla hans andra som kanske hans mest personliga, originella och framför allt nyskapande verk. Musiken är en gripande, stark och ytterst suggestiv illustration av mänskliga strapatser och lidanden i kamp mot omänskliga förhållanden. Man kan i den musiken läsa in kanske hela mänsklighetens kultursituation under 1900-talets kataklysmor. Den har aldrig gjort någon större succé, varför den egentligen fortfarande väntar på att upptäckas och få sitt rättvisa erkännande.

De två sista symfonierna är sedan mindre märkvärdiga och något trötta, de kom väl till mest för att han bara inte kunde sluta komponera utan fortsatte av bara farten, och den sista fullbordades så sent som 1957, när han var 85 år gammal.

Hans sista tio år var hans mest aktiva. Han mognade långsamt, han levde långsamt, han utvecklades långsamt, och först efter andra världskriget slog han ut i sin fullaste blomning och ägnade sig då även nästan frenetiskt åt väldiga världsturnéer framför allt i Amerika. Han hade inte rest mycket tidigare. Under första världskriget tjänstgjorde han visserligen som ambulansförare i Grekland och senare som officer i Frankrike, men annars reste han inte mycket utan förblev mest bara i London hela tiden. Hans bästa vänner var kollegan Gustav Holst, den svenskättade kompositören som komponerade '*Planeterna*', som dock dog redan 1934. Dirigenten Sir Adrian Boult blev sedan hans bästa vän och den främsta uttolkaren av hans musik, och den nära vänskapen varade livet ut. Andra nära vänner till honom var hans studiekamrat Bertrand Russell och Sir John Barbirolli, hans lärare Max Bruch, Edward Elgar förstås och Maurice Ravel, som han lärde sig mycket av. Purcell, Puccini och Sibelius var väl annars de som mest influerade hans dock mycket personliga musik.

Williams blev väl som en naturlig efterträdare till Elgar, men Williams är mycket intressantare än sin mästare. Han är mera bisarr och originell, har en mycket starkare kryddning, struntar fullkomligt i publiksmaken, vågar vad som helst, men är alltid klangskön och generös och mera smäktande än Elgar. Som kontrapunktiker är hans Englands kanske förnämsta genom tiderna, och det har han mest att tacka Bach för, vars musik han gjorde förnämliga uttolkningar av, främst '*Mattheuspassionen*'. Det finns en värme i Williams musik som mellan alla de hemska moderniteterna framstår

som det skönaste i brittisk musik. Tyvärr har Ralph Vaughan Williams själv aldrig fått någon naturlig efterträdare.

Kalender, januari 2003.

- 3 : 80-årsminnet av Jaroslav Hasek ("*Den tappre soldaten Svejek*").
- 5 : Kung Juan Carlos av Spanien fyller 75 år.
 - 50 år sedan Becketts "*I väntan på Godot*" hade premiär i Paris.
- 6 : Francis L. Sullivan 100 år, Agatha Christies favoritskådespelare.
- 11 : Francesco Parmigianino 500 år ("*Madonnan med den långa halsen*").
 - Alan Paton ("*Cry the Beloved Country*") 100 år.
- 12 : Erik Gustaf Geijer fyller 220 år.
- 14 : 50 år sedan uruppförandet av Ralph Vaughan Williams "*Sinfonia Antarctica*".
 - Zacharias Topelius 175 år.
- 18 : Danny Kaye 90 år.
 - John Boorman 70 år och fortfarande aktiv.
 - 60 år sedan Warszawaghettots uppror försiktigt började.
 - 60 år sedan belägringen av Leningrad bröts.
- 19 : Janis Joplin fyller 60 år.
- 20 : Martin Landau 75 år.
 - 10 år sedan Audrey Hepburn dog endast 63 år gammal.
- 22 : Myung Whun Chung fyller 50 år.
- 23 : Stendhal (Henri Beyle, "*Rött och svart*",) fyller 220 år.
 - Jeanne Moreau 75 år.
 - 40 år sedan Kim Philby hoppade av till Sovjetunionen.
- 25 : Edvard Shevardnadze, Georgiens president och Gorbatjovs utrikesminister, 75 år.
 - Elvis Presley Jr 30 år. (Ingen vet om han är äkta.)
 - Vladimir Vysotskij 65 år, och 25 år sedan han dog.
- 26 : Carl Johan Bernadotte 240 år.
 - Eartha Kitt 75 år.
 - Roger Vadim ("*Och Gud skapade kvinnan*") 75 år.
- 29 : 390 år sedan Galilei upptäckte planeten Neptunus, vilken upptäckt han dock lika litet kunde begripa sig på som Saturnus ringar.
 - Bengt Hambraeus 75 år.
 - Katherine Ross ("*The Graduate*") 60 år.
- 31 : Norman Mailer 80 år.
 - Tallulah Bankhead 100 år, (en av Hitchcocks stjärnor, i bl.a. "*Lifeboat*".)

Bröllopsresan, del 3 : Det suveräna bröllopet.

Sommaren i Italien hade varit en enda lång väderkatastrof med dåligt väder hela tiden, som inte bara förstört hela årets vinskörd i Bardolinodistriktet utan som dessutom genom hagelstormar förstört själva vinrankorna, så att dessa måste förnyas och planteras om, vilket innebar tre förlorade år för vinodlarna.

Achille, nu 82, tillbringade varannan dag med att arbeta ute på landet uppe vid Castagné och varannan dag med att sitta hemma och studera. Han hade därmed funnit sin idealiska livsrytm som inte krävde några justeringar.

Vi hade alla oroat oss för vädret inför Federicas bröllop. Skulle det regna, eller skulle hon klara sig? Enligt väderleksprognoserna var chanserna 50/50. Så kom

äntligen fredagen den 26 oktober och bjöd på generöst varmt och vackert väder. Det kunde inte bli bättre eller lyckligare.

Kyrkan var fullsatt, men slakten hade reserverade platser i de främsta bänkarna. Jag fick sitta mellan Achille och Cristina i den tredje bänkraden, vilket var en idealisk placering, varken för framträdande eller för undanskymd, medan jag dock av en händelse råkade vara den bäst klädda i hela slakten. Med tanke på den viktiga tilldragelsen, att det var den första i den yngre generationen som gifte sig i familjen, hade jag dammat av och tagit med mig en gammal kostym som jag inte använt på 15 år. Med grå sidenslips och vit skjorta gjorde den en otrolig succé, medan ingen annan kunde mäta sig med dess elegans. Brudens tre bröder bar alla enkla kostymer med enkla slipsar med mörka skjortor, och hela bröllopets prägel var ganska enkel. Musiken var till och med simpel exekverad av församlingens ungdomskör med råa röster i enkla kyrkliga poplåtar. Det enda seriösa undantaget var Schuberts "Ave Maria" som framfördes i en enda vers av en god silverflöjtist till felaktigt gitarrackompagnemang. Naturligtvis kan man inte ackompanjera Schuberts "Ave Maria" med gitarr, arrangemanget hade måst anpassas efter gitarrens begränsade möjligheter, och resultatet blev därefter.

Men brudparet blev gifta enligt katolsk ceremoni, och alla var lyckliga. Det var bara vi släktingar som var någorlunda högtidligt klädda. Det stora flertalet av brudgummens släktingar och vänner var knappast uppklädda alls och matchade därmed mer än väl den moderna rustika kvarterskyrkan. Även prästen var tämligen ledig och informell, lallade med i de kyrkliga slagdängorna och bad till och med hela församlingen efter vigselakten att applådera, som om det var hos pingstkyrkan eller mormonerna. Den moderna katolska kyrkan är helt utan stil och skiljer sig knappast alls från vilken liberal frikyrka som helst.

Efter vigselns tre timmar begav sig bröllopgästerna till den stora bröllopsmiddagen, som skulle gå av stapeln söder om Verona i Custoza nära Francavilla, där krigshändelserna vid förrförra århundradet (1850-70) hade sina centrala skeenden och där benen efter de massvis stupade samlats i väldiga monument, som tornar upp sig över slätten. Även Solferino, där Henri Dunant fick idén till Röda Korset, låg i närheten.

Vädret var fullkomligt idealiskt, och middagen inleddes med en öppen småtuggsbuffé med mousserande vittvin. Det förekom både lax och skinka, oliver och grönsaker, friterade läckerheter och sötsaker till både bål och lemonader utom det mousserande vinet i väntan på att brudparet skulle komma till festen efter en omständlig fotografering på annan ort.

De kom klockan två, då alla fick sätta sig till bords. Brudens faders släkt, alltså vi, fick sitta vid ett särskilt bord, medan brudens moders släkt fick ett annat. Sedan följde honnörsbordet, där brudparet fick trona helt ensamma tillsammans med tillställningens absoluta hedersgäst, brudens mormor, en 93-årig krutgumma, varom mera nedan.

Sedan följde de andra borden: brudgummens föräldrar och deras släkt, och därefter alla möjliga släktingar och bullersamma vänner till brudparet, inalles sex bord om ungefär 20 personer vid varje, med brudparets lilla bord i mitten som ett sjunde.

Vad som följde var en orgie i kulinariska läckerheter. Efter tre rätter och obegränsade kvantiteter vitt vin fick hela sällskapet gå ut i parken och där förse sig med en uppfriskande sorbet, medan den andra dukningen förbereddes, som omfattade tre nya rätter men med rött vin i dock lika obegränsade mängder.

Därefter var det dags för tårtan i sju våningar med kaffe och avec, som naturligtvis var grappa - i obegränsade mängder. När vi kommit så långt hade klockan hunnit bli halv sju (efter fem timmars ätande) och skymningen börjat inleda

dagens mörka slut. Då började det även bli kallt, så festen fick sin helt naturliga avslutning.

Festens dominerande huvudperson var dock utan tvekan brudens färgstarka mormor, en krutgumma med kristallklara dagsfärska minnen av både första och andra världskriget. Därtill var hon otroligt munvig och talade med det för äldre karakteristiska sättet att inte förbruka mycket luft och få så mycket sagt som möjligt på så korta ögonblick som möjligt. Ordflödet blir därmed korthugget och staccatomässigt och mycket torrt men desto effektivare, ungefär som kulspruteeld, som ingen har något att sätta upp mot. Det enda som gäller är att tiga och lyssna. Alla var omåttligt imponerade av henne.

Så led denna oförglömliga bröllopsfest genom en lång eftermiddag i ett idealiskt trädgårdslandskap två mil söder om Verona i ett förlängt sommarestspel den 26 oktober, den sista dagen före växlingen från sommartid till vintertid. Det var alltså väl beräknat: alla skulle få sova en extra timme följande morgon, vilket väl kunde behövas efter de elva rätterna och fyra vinerna i obegränsade kvantiteter utom kaffet och grappan.

Festen stördes inte av några tal men bara av spontana korta hyllningar. Den dränktes inte i modern vulgär dansmusik med öronbedövande förstärkare, utan vid halv sju var allting slut. Genom att det bara serverades vin (utom grappan till kaffet till allra sist) blev ingen stökig eller oregerlig, utan alla blev bara lyckliga, öppna och positiva. Kort sagt, Federicas bröllop kunde inte ha blivit mera lyckligt och idealiskt, mest tack vare det vackra sommarvädret den 26 oktober.

(forts. i nästa nummer.)

Den teatraliska resan till Epidaurus, del 8 och Avslutning.

I Verona fick jag höra om sviterna efter äventyret på Annandag Påsk, då alla gick bort sig på berget Tabor. Om strapatserna var svåra för det stora flertalet blev sviterna desto värre. Många måste söka Första Hjälpens på grund av insektsbett, allergier, utslag och andra förfärliga plågor. Det finns en larv i Italiens skogar som kallas "processionslarven" då den liksom vissa myror alltid vandrar i procession. Denna larv är giftig och utsänder, när den känner sig hotad, ett osynligt fluidum som kan ha vådliga konsekvenser för känslig hy. Dess effekt liknar närmast brännmaneters. Tydligen hade de flesta drabbats av denna larv och blivit sängliggande i veckor, fått sina vackra utseenden förstörda av utslag, drabbats av allergichocker, med mera. Stackars Monica, som kört oss ut, hade fått uppsöka Akutmottagningen två gånger.

Jag hade inte ens fått se denna processionslarv och ännu mindre berörts av dess effekter. Jag hade ju rest iväg dagen därpå, medan släkten och de övriga oroat sig för att jag eventuellt drabbats hårdare än alla andra av utslagsepidemin, då jag var mest ovan av alla vid de italienska skogarnas fasliga vedervärdigheter. Jag blev bara förvånad vid de larviga underrättelserna.

Vädret hade drastiskt försämrats och verkade förbli på dåligt humör. Det regnade (för första gången på tre månader) och var kallt (10 grader) vilket glädde endast jordbrukarna. För dem hade den ihållande torkan varit ett hot om en katastrof.

För mig var det bara att börja planera hemresan. Helst hade jag rest genast, men olika uppgifter kvarhöll mig. Det återstod att träffa en del personer innan jag kunde känna mig fri, och jag måste åtminstone ta kontakt med Beatrice i Genua. Vi hade talats vid i mars, och då hade hon haft en olycka och brutit något ben, vilket inte lovade något gott vid hennes framskridna ålder.

Störst utbyte under resan hade jag haft av doktor Sandy och Achille. Det sista doktor Sandy utbrett sig om i Athen var den tibetanska frågan.

"Hela frågan är en självklarhet, och svårigheten i den ligger i gemene mans svårighet att inse, fatta och acceptera det självklara. Pekingregimen är en otidsenlig förtryckarregim som måste bort, ju förr desto bättre, och som så länge den är kvar bara har en växande kräftsvulsts inverkan på inte bara det kinesiska samhället genom sin byråkrati och sitt övervåld utan även på hela världen. Den saken är klar.

Lika självklart är det att Tibet lider under en ockupationsmakts oacceptabla förtryck sedan 50 år tillbaka. Det märkvärdiga är att världen har accepterat detta, att den låtit sig tubbas och luras och skrämmas av Kinas kommunistiska bluffmakeri och att den gått på den bluffen att den kan tjäna mera pengar på Kina under kommunistiskt styre än under ett icke diktatoriskt styre. FN och hela världen är medansvarig till förintelsen av Tibet genom sitt tiggande och samtycke till denna omänskliga kulturutplåning. Ingenting kan försvara detta brott, lika litet som judeförintelsen under andra världskriget på något sätt kunde försvaras. Och liksom världen fick stå med skammen efter andra världskriget inför öppnandet av koncentrationslägrens fasor står den med samma skam i sin tystnad och skamliga passivitet inför resultatet av Kinas 50-åriga förintelse av Tibet. Med stigande otålighet inväntar vi Kinas upphörande av sin ockupation och förslavning av Tibet och Öst-Turkestan."

Achille hade exakt samma inställning till Palestinafrågan som doktor Sandy: så länge självmordsattackerna mot civila och oskyldiga fortsätter kan det inte bli fred med Israel. Mera överens kunde vi inte bli, så det var ingenting att diskutera. I dessa dagar presenterade Oriana Fallaci, Italiens mest kända författare, sin förödande kritik i massmedia av den nya antisemitismen. Hon har själv skrivit en bok mot palestinierna. (Vi publicerade hennes inlägg i Fritänkaren nr. 106. *Red. Anm.*)

Demi träffade jag igen för första gången på 12 år. Hon var helt sig lik men bara något mognare. Hennes son är nu 13 år, och hon är fortfarande gift med sin tandläkare. Vi satt på tre man hand, hon, Cristina och jag, på kaféet vid Julias balkong och pratade mest om gamla minnen. Hon kom två somrar i rad till Skandinavien, 1976 tillsammans ensam med Cristina och 1977 tillsammans med tre andra vänner, som också då besökte Finland och Sarvsalö. Det var märkligt att sitta där med henne vid Julias gård och diskutera 25 år gamla gemensamma minnen.

Även Marisa fick jag träffa igen. Vi diskuterade mitt tillstånd, det gamla magsåret, de nya kännigarna av hjärtproblem och min morfars Angina Pectoris, som kan ha gått i arv, fastän jag varken röker eller är diabetiker. Hon tillrådde mig (liksom flera andra läkare har gjort) att göra en check-up med kardeogram, då det är bättre att göra detta innan man får en hjärtinfarkt än efter. Vi antog dock båda att mina symptom bara berodde på mitt våldsamt stressiga arbetsliv där hemma. Hon tog mitt blodtryck två gånger, och det var båda gångerna 120/80 - kunde knappast bli bättre.

Min sista kväll kom även Paolo och Gaby på besök. För mig är Paolo den mest representativa medlemmen av klanen Lanciai i Verona idag. Vi har alltid hjärtligt trevligt tillsammans, och i ålder är jag precis mellan honom (55) och Cristina (47) och känner mig nästan som något av en mellanbror för dem, mina båda närmaste italienska kusiner.

Deras mor Ida, pappas kusin, har ju sålt sin butik nu, som i stället blivit en chokladbutik efter 57 års tjänstgöring. Hon har klarat omställningen bra och var denna kväll i sin allra bästa form.

Kort sagt, allt väl i Verona. Det var bara att längta tillbaka dit igen och planera nästa återkomst.

Slut.

Hälsoresan, del 14 : I krigets Palermo.

Amerika hade redan sänt specialtrupper till Afghanistan. En italiensk tidning hade som rubrik: "Bush skickar sina Rambos till Afghanistan." USA tycks helst vilja ha det till ett Rambokrig. Specialstyrkor som tränats för nattstrider, elittrupper som tränats för blixttackor i ökenterräng, extraordinarie specialister som tränats för att slå till hårt och genast försvinna - det liknade invasionen i Somalia för en del år sedan - cowboysarna kommer.

Dock påminde stämningen inför detta krig mycket om Falklandskriget 1982, som ju blev ganska kort gudskelov. Samma fräcka övertramp från en galen diktaturmakts sida, samma extremt otillgängliga förhållanden, samma sorts utmaning, och det kriget slutade ju faktiskt snabbt med diktaturens undergång och en seger för demokratin. Måtte det gå likadant i Afghanistan.

Paola var dock mycket kritisk mot Bush och Amerika och karakteriserade Bush som en dum fyllbult, som man därför kunde vänta sig det värsta av, exempelvis vanvettiga övergrepp och misslyckanden och biologisk krigföring. Det senare vore det värsta skräckscenariot av alla: terroristerna mot New York visade att de fullkomligt förnekar allt människovärde, och just sådana typer skulle kunna med att kriga biologiskt. För sådana som mördar i Guds namn är ingenting heligt och allra minst människan eller livet.

Till lunch på söndagen hade vi Paolas och Carlos mycket goda grekiska vänner, som talade flytande både italienska och grekiska. Naturligtvis pratades det mest om Grekland. Jag fick mysteriet med det stora okända Apollotemplet i Vasses löst - jo, det existerade verkligen, fastän det inte fanns på kartan. Det är ett jättelikt tempel ovanför Pirgos och Olympia, mycket svårtillgängligt, av nästan Parthenons dimensioner. De gav mig även andra utomordentliga tips på okända fantastiska ställen på Peloponnesos. Fastän de är greker och har bott i Grekland i hela sitt liv menar de, att ju mera man upptäcker av Grekland, desto mer har man kvar att upptäcka. Min framtid där är således säkrad. Allt jag behöver är tid och pengar - vilket jag aldrig haft hittills av någotdera slaget.

På kvällen firades det fyrverkerier över hela Palermo, men ingen kunde förklara varför. Det hysteriskt frenetiska fyrverkeriandet pågick hela natten, och ingen visste varför. Det var den sista september. Det var det närmaste någon kunde komma någon förklaring.

Om en vecka skulle det vara folkomröstning i Italien, men ingen visste vad saken gällde. Någon visste att berätta att orsaken var ett parlamentsbeslut som fattats i oppositionens frånvaro, varför oppositionen krävt folkomröstning för att utröna om beslutet varit riktigt, men folket visste inte vad beslutet handlade om. Sannolikt skulle därför deltagarantalet i folkomröstningen bli lågt och därför hela folkomröstningen bli ogiltigförklarad.

Men den stora framgången var att jag på måndag äntligen fick tag på Nino. Vi hade inte setts på flera år, men han var i bättre form än någonsin och hade ny bil. Han närmar sig de sjuttio men hade under de senaste åren gjort resor till Sydamerika (för naturens skull mest i Venezuela), till Sankt Petersburg och Moskva, runt hela Indien och till Sydafrika. Han hade varit mycket imponerad av Ryssland och framför allt av Moskva, även Indien hade enbart givit honom positiva intryck och frestelsen att återvända och upptäcka mera, medan Sydafrika tyvärr mest bara bjudit på kallt och dåligt väder - vilket är mycket ovanligt för Sydafrika.

Vi for ut till havet och hade en underbar dag i 21-gradigt Medelhav under en molnfri himmel men helt utan skugga. Nino njöt för fulla muggar och hade kunnat stanna där under den stekande solen hela dagen, medan min kropp var pinsamt ovan vid solbränna. Att simma i Medelhavet erbjöd dock den fulländade njutningen och var givetvis vad min kropp hela tiden hade behövt - man riktigt kände hur

infektionen i benet gav med sig genast, och man kunde rentav gnugga ut det sista varet ur såret utan att det ens gjorde ont. Varför hade man inte badat redan i Grekland?

Vi gjorde även en tur upp för Monte Pellegrino och hade den perfekta utsikten ända bort till Cefalú i öster och Isola delle Femmine ("Kvinnoholmen") i väster. Goethe var här den 6 april 1787, vilket en stor marmortavla skyter med både på tyska och italienska inne i det nästan hedniska Rosalia-sanktuariet, men bara en gång, medan jag nu var här för andra gången den 1 oktober 2001. Förra gången var i februari 1991. Ingenting hade dock förändrats här sedan Goethes besök, såg det ut som.

På vägen ut mot havsbadet passerade vi den plats på autostradan där domarna Borsellino och Falcone sprängdes i luften för 10 år sedan av maffian. Bomben hade applicerats under vägen, bovarna hade tagit plats i ett vitt hus en bit upp för bergets sida med god utsikt över vägen, och när de därifrån sett domarens bil komma hade de lyckats detonera bomben i alltför rätt ögonblick. Ingen överlevde, men Rita Atria angav hela maffian och tog därefter sitt eget liv. Nino menade, att vi knappast kommer att få veta hela sanningen förrän om hundra år.

Rita Atria kom själv från en maffiafamilj men fick nog när en nära anhörig mördades av hennes egna. Hon angav dem alla, domaren Falcone blev hennes närmaste beskyddare och sakkörare, men han mördades efter Borsellino, en lika högt uppsatt domare. När de båda var döda förflyttades maffiangiverskan Rita Atria till Rom, där hon försökte börja ett nytt liv och till och med fick en fästman, men hon orkade inte med samvetstrycket efter att ha angivit alla sina egna närmaste och hoppade en natt ut från balkongen.

Förgäves försökte jag få kontakt med Paolo och Annie i Rom, tiden började rinna ut för min resa, men jag klagade inte, ty min hälsa vann på att jag förblev i världens bästa sällskap med det varma havet tillgängligt vid Siciliens gyllene stränder. Jag hade hela Medelhavets varmaste och friskaste generositet i min famn och ämnade inte släppa den ifrån mig i onödan. Jag hade ju redan begått misstaget att lämna Grekland för tidigt.

(forts. i nästa nummer.)

Lyckliga möten i Ladakh, del 5: Lusttur i öknen.

På morgonen stötte jag ihop med Ali Rahi, och han var rena motsatsen till förra gången. Plötsligt hade turisterna börjat komma, och han såg fram emot gyllene tider igen. Jag berättade om min planerade veckoutflykt och frågade honom till råds om det höga passet Tar La mellan Mangiu och Wanla. Han erkände att det var svårt men inte omöjligt. Om han medger att det är svårt är det mycket svårt. Samtidigt hävdade han dock att vandrigen Themisgam-Wanla över Tar La kunde klaras på en dag. Det var hans expertutlåtande. Vi får väl se.

På gatan träffade jag igen det schweiziska par jag mött uppe vid Tsemofortet, och vi stod en lång stund på gatan och konverserade. Vi pratade bland annat om Einstein som var (frivilligt) schweizisk medborgare från före första världskriget ända tills han blev amerikansk medborgare på 30-talet. Fastän han arbetade i Berlin och försvarade Tysklands sak ända tills den gick förlorad 1933 förblev han alltså schweizisk medborgare av eget val. Han blev det före första världskriget av pacifistiska skäl. Också med Johannes hade vi diskuterat fallet Einstein.

Bussen gick mot Likir klockan fyra, och resan dit var som sig bör hur idyllisk som helst. De enda andra västerlänningarna i bussen var ett franskt sociologpar från Lyon, som var mycket trevliga och i Ladakh för första gången. Vi hade sällskap ända upp till det imponerande klostret, det näststörsta och -rikaste i Ladakh efter Hemis

och mycket mera imponerande och spektakulärt än Hemis, där det dock var fullt i gäststugan. Vi fick bege oss tillbaka ner till byn 6 km nedanför och föredrog att göra detta till fots över bäckar och raviner och kom ner samtidigt som bussen.

Norbu Guest House var helt sig likt från förra året, och både värden och hans fru kände genast igen mig. Den enda förändringen från förra året var att de fått elektricitet och bytt ut sina solenergilampor mot denna, men elektriciteten fungerade inte alltid, till exempel när vi kom, så vi fick klara oss med stearinljus. Då hade det varit bättre att behålla solenergitillgången. Emellertid kom elektriciteten tillbaka lagom till middagen.

Jag frågade om österrikiskan som varit så vimsig här förra året och som jag visat tillbaka till byn sedan hon vandrat vilse i terrängen i tre timmar, men mitt värdfolk visste ingenting. De kom inte ihåg henne. Så vi får aldrig veta om hon någonsin kom till rätta.

På grund av att middagen blev så sen (till följd av vår sena ankomst till klostret) först halv 10, blev sömnen därefter. Vi sov alla dåligt men steg ändå upp i ottan klockan 6 för att följa med bussen upp till klostret. På vägen ner till hållplatsen passerade vi det nya hotellet, som också heter Norbu och ägs av samma familj. Det har alla faciliteter: dusch, varmvatten och allt, men vi hade föredragit det gamla. Det var pappan till värden till det gamla som förestod det nya, och han hade inte en enda gäst, medan vi alla tre hade föredragit det gamla färdigt inpyrda kyffet.

Munkarna tog väl emot oss på klostret, och vi fick vara med om hela pujan från början till slut med 70-80 munkar i alla åldrar från 7 till 80 mässande sina ständigt crescendoerande mantras.

Vädret var idealiskt för vandring, då solen inte var ensam på himlen utan mestadels skymdes av moln. När jag tagit det sista fotografiet av klostret gick den helt i moln. Det skulle bli en relativt lätt promenad till Yangthang.

I det längsta väntade jag hos Norbu på mina franska vänner, men de satt fast i klostret. Precis när jag skulle bryta upp kom de äntligen plötsligt, och vi lovade återse varandra i Sumdo eller Yangthang.

Som väntat blev promenaden genom öknens en baggis. Genom att solen inte stekte, och genom att mitt bagage var bättre organiserat i år (visserligen tyngre, men i ryggsäck i stället för axelväska,) blev ökenpromenaden rena lustturen. Genom att solen ständigt skiftade belysning genom att turvis gömma sig bakom olikfuntade moln växlade öknens färger och skådespel oavbrutet, så att man blev fullkomligt knäppgalen av den överväldigande skönheten från de i glödrött, gyllengult, rostbrunt, blekgrönt och gråblått skiftande bergen och klipporna. Redan efter en dryg timme nådde man fram till Sumdo.

Tre damer var hemma i byns enda men stora hus: en mormor, en ung dam och en ung flicka. Alla ville bjuda mig på te, och liksom förra året fick man sitt lystmäte på detta samt aprikoser. Ingen av dem kunde ett ord engelska, men vi förstod varandra bra ändå. De visade stort intresse för mitt finger och trodde det var spetälska, men så bra var det inte, och jag försökte fåfängt övertyga dem om att det inte var spetälska. Skorven hade lossnat och nageln var borta, medan de djupa ärren knappast gjorde fingret likt ett finger, så deras preliminära diagnos var helt förståelig. Annu när jag gick ville mormodern bjuda mig på middag och den lilla flickan bjuda mig på en extra omgång te, men i Ladakh hoppar jag alltid över lunchen.

Även bestigningen av Charatse La (3760 meter) blev en baggis, och halv ett var jag framme i Yangthang tre timmar efter att jag lämnat Norbu i Likir - enligt guideboken skulle etappen ta drygt 3-4 timmar. Ändå hade jag stoppat ofta och fotograferat och även haft en ordentlig tepaus i Sumdo.

Ett av de högsta nöjena med att resa är att återbesöka platser där man varit förut och förnya bekantskapen med gamla vänner där. I Likir hade jag blivit varmt

igenkänd av Norbu och hans hustru, och så blev det också hos min gamle värd i Yangthang. Han bjöd genast på en termos te som jag spetsade med min whisky för att fira den lyckliga återkomsten till Yangthang någonstans bortom molnen i bergen i det avlägsnaste nordliga Ladakh.

Hittills hade lustturen varit en dans på rosor, men vägen ner till Rizong var mycket värre än man förmodat. När uppklätringen till själva klostret begynte märkte man att man plötsligt hade bly i benen och inte orkade mycket till. Dock var man inte så helt slut som man var förra året, och en liten munk visade mig gladeligen runt till de allraheligaste ställena. Inte en skymt av någon annan västerlänning var där att finna i detta det kanske nättaste och hårdast disciplinerade av alla kloster i Ladakh.

På vägen tillbaka uppsökte jag min lilla gumma i gården uppe i skogen. Hon tog precis lika hjärtligt emot mig som förra året och dränkte mig i tsampa och smörte, vilket var precis vad man behövde. Hon ville även bjuda mig på middag, men jag tackade nej.

Jag kunde sedan ta den sista uppklätringen tillbaka till Yangthang utan att vila på vägen. Det hade varit helt omöjligt förra året. Alltså var det knappast berättigat att klaga på sin kondis.

Likväl hade Rizong-vandringen tagit betydligt längre tid än vägen från Likir trots att jag lämnat kvar ryggsäcken och bara tagit kameran med mig. Jag kom inte tillbaka förrän halv sex fastän jag startat före två. Ändå var Likirvägen betydligt längre. Tydligt hade man ändå lyckligtvis sina gränser.

Men mina franska vänner hade inte kommit. Jag började precis oroas när de äntligen dök upp. De hade tagit det tämligen lugnt hela dagen, och i Sumdo hade de utom lunch även tagit en välbehövlig tupplur på tre timmar - medan jag ägnade mig åt avancerat professionellt självplågeri i Rizong.

På kvällen talade jag med värden på det andra gästhuset i byn, Padma, till vilken jag haft ett hemligt brev med mig från Likir. Denna värd var nämligen bror till vår Likirvårds pappa, han som drev det hypermoderna hotellet utan gäster, så denna värd var min Likirvårds farbror. Brevet visade sig innehålla ett tack för senast och underbara familjefotografier.

Mina franska vänner hade frågat mig till råds om vägen Rizong-Hemis-Shukpachen, vilken jag hade avrått ifrån - förra året tog Mathilda och Rhoda den vägen och hade det mycket svårt. Min Padmavärd avrådde även från Tar La. Detta okända pass, som alla har olika meningar om, tycks bli denna resas stora mystiska hägring och Shangri-La, som vi kanske aldrig får reda på sanningen om.

(forts. i nästa nummer.)

Fakta om kinesisk praxis vid tvångsabort och -sterilisering av kvinnor.

”Ungefär en halv miljon aborter i nionde månaden genomförs i Kina varje år. De flesta av dessa spädbarn är vid liv när de dödas, och samtliga dessa aborter genomförs i princip mot moderns vilja. Kvinnorna bryts ner systematiskt, hålls vanligen inspärrade, hjärntvättas och vägras mat tills de bryter samman och går med på abort. De faktiska metoderna som läkarna tillämpar som praxis i utförandet av proceduren är brutala. Injektion av Rivalor, ”giftsprutan”, leder till en långsam död för spädbarnet som kan ta två eller tre dagar, varefter det förlossas livlöst. Ren formaldehyd kan också injiceras direkt genom den mjuka delen av barnets skalle, eller så krossas skallen av doktors tång. Läkare i Kina är kända för att alltid ha några ”strypare” i fickan. Dessa är som sopsäckssnören men längre. De appliceras runt barnets hals och vrids, så att barnet effektivt stryps. Två andra abortmetoder är

att dränka det nyfödda barnet i en hink med vatten inför moderns åsyn, och att stoppa igen munnen på barnet med våta handdukar medan doktorn täpper igen barnets lilla näsa. Dessa två metoder används i synnerhet som "lektioner i lydnad" och som påminnelse om att Folkrepubliken Kina har strikta familjelagar som måste åtlydas av medborgarna.

Man beräknar att mellan 4 och 20% av alla tibetanska mödrar har tvångssteriliserats av kineserna. En enda tvångssterilisering av en moder är en för mycket."

- ur en rapport från *Human Rights Watch/Asia*, 14.12.2002, övers. från engelskan.

Vi hoppas för samtligas del på ett bättre år 2003 än allt som har varit.

Göteborg 4.1.2003